

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Правові основи захисту пам'яток історії та культури

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4
1 рік, I семестр
Нормативна навчальна дисципліна
згідно з розкладом
українська
щосереди 13.05–14.20 (201 кабінет, з можливістю
дистанційної роботи на платформах ZOOM та
Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Ясновська Людмила Василівна
E-mail: Lusiajasnovskaja@ukr.net
Facebook Messenger Lyudmila Jasnovska

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Правові основи захисту пам'яток історії та культури» передбачає поглиблене вивчення правових законодавчих актів по охороні та збереженню пам'яток історії та культури України, а також на набуття необхідних знань про закономірності формування законодавчої бази на теренах України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Правові основи захисту пам'яток історії та культури» є діяльність теоретичного та практичного характеру державних структур, громадських товариств, суспільства загалом, спрямована на виявлення, облік, вивчення, збереження, охорону, популяризацію, використання об'єктів української та світової культурної спадщини.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Теорія та історія розвитку правових основ захисту пам'яток історії та культури на Україні.
2. Законодавча база охорони пам'яток історії та культури.

Метою навчальної дисципліни «Правові основи захисту пам'яток історії та культури» є формування у студентів системних знань про історію вивчення, збереження та дослідження усіх видів пам'яток на теренах України впродовж різних історичних періодів та ознайомлення з науковою літературою, законами, нормативними актами правової охорони пам'яток історії та культури

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК13	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 3	ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 4.	ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
СК 1.	СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
СК 7.	СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історикокультурної спадщини.
СК 10.	СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
СК 11.	СК 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
СК 13.	СК 13. Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.
СК 14.	СК 14. Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.
ПРН 1	ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 9.	ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
ПРН 11.	ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПРН 13.	ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
ПРН 15.	ПРН 15. Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1 Теорія та історія розвитку правових основ захисту пам'яток історії та культури на Україні												
Тема 1. Вступ до курсу	8	2				6						
Тема 2. Генезис розвитку пам'ятоохоронної справи на Україні	26	6	6			14						
Разом за змістовим модулем	34	8	6			20						
Змістовий модуль 2. Законодавча база охорони пам'яток історії та культури												
Тема 3. Соціальна роль пам'яток історії та культури.	20	4	2			14						
Тема 4. Застосування пам'ятоохоронного законодавства в Україні	24	4	4			16						
Тема 5. Нормативно-правові акти проведення експертизи пам'яток історії та культури в Україні	22	2	4			16						
Тема 6. Охорона пам'яток історії та культури і діяльність міжнародних організацій	20	2	4			14						
Разом за змістовим модулем	86	12	12			38						
Усього годин	120	20	20			80						

Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток законодавства про охорону пам'яток історії і культури в історії вітчизняного права	6
2	Пам'ятки історії та культури, як об'єкти правоохоронної діяльності	2
3	Пам'ятки історії та культури в нормативно-правових актах України	4
4	Міжнародне право захисту пам'яток історії та культури	4
5	Нормативно-правові акти про ведення експертизи пам'яток історії та культури	4
Усього годин практичних занять		20

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. 2 ч. - Ч.1. К.: , 1999. 255 с.
2. Загальнодержавна програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки. Закон України. *Голос України*. 2004. 4 червня. С.22-23.
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Спеціальний випуск. К., 2000. 32 с.
4. Заремба С. Нариси з історії українського пам'яткознавства. К.: , 2002. 204 с.
5. Збірник нормативно-правових актів з питань охорони культурної спадщини. Луцьк, 2005. 95 с
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
7. Основи пам'яткознавства. К., 2012. 312 с.
8. Про охорону і використання пам'яток історії та культури : Закон Української РСР від 13.07.1978 р. № 3600-ІХ *Відомості Верховної Ради*. 1978. № 30.
9. Про ратифікацію Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. *Указ Президії Верховної Ради Української РСР* від 4 жовтня 1988 р. № 6673-ХІ.
10. Основи законодавства України про культуру : Закон України від 14.02.1992 р. № 2117-ХІІ *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 21.
11. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання . Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1992 р. № 466.
12. Про охорону археологічної спадщини : Закон України від 18.03.2004 р. № 1626-ІУ *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 26. Ст. 361.
13. Загальнодержавна програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004 - 2010 роки : Затверджено Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1692-ІУ *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 32. Ст. 390.

14. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III у редакції від 05.01.2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [Бйр://акоп3.гагіа.аоу.иа/гагіа/5Боу/2768-14/раде7](http://бйр://акоп3.гагіа.аоу.иа/гагіа/5Боу/2768-14/раде7)
  15. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [Бйр://акоп2.гагіа.аоу.иа/гагіа/5Боу/2341-14/раее8](http://бйр://акоп2.гагіа.аоу.иа/гагіа/5Боу/2341-14/раее8)
  16. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-УІ *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168.
  17. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29 червня 1995 р. № 249/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 191.
  18. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України від 15.05.2003 р. № 802-ІУ. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 30.
  19. Про ратифікацію Європейської конвенції (переглянутої) : Закон України від 10.12.2003 р. № 1369-ІУ. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15.
  20. Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи : Закон України від 20.09.2006 р. № 165-У *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45. Ст. 439.
  21. Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини : Закон України від 20.09.2006 р. № 164-У. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45.
  22. Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини : Закон України від 06.03.2008 р. № 132-УІ *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 16.
  23. Про ратифікацію Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження : Закон України від 20.01.2010 р. № 1811 –УІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 9.
  24. Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870–1910-і рр. К., 2013. 373 с.
- Додаткова**
25. Абрамова І.В. Критерії визначення категорій пам'яток та порядок внесення їх до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. *Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яткоохоронне законодавство України*: Матеріали конференції. К., 2002. С. 109 – 113.
  26. Акуленко В. Охорона пам'яток культури в Україні (1917 – 1990). К., 1991. 274 с.
  27. Акуленко В.І. Проблеми становлення і розвитку законодавства про охорону пам'яток історії та культури в Україні. К., 1992.
  28. Акуленко В., Мельничук О. Міжнародне право охорони культурної спадщини. Пам'ятки України: історія та культура. 2005. № 1 – 2.
  29. Акуленко В. І. Культурна спадщина людства: збереження та використання: навчальний посібник. Львів, 2002. 160 с.
  30. Акуленко В. І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України: Монографія. К., 2013. 616 с.
  31. Богуславский М.М. Международная охрана культурных ценностей. М., 1977.
  32. Відтворення втрачених пам'яток: історія та правовий аспекти. *Пам'ятки України*. 1994. № 3–6. С. 134–147.

33. Вечерский В.В. Національна програма: облік пам'яток та історичних міст як перший етап розробки. *Археометрія та охорона історико-культурної спадщини*. К., 2000. Вип. 4. С. 102-111
34. Гаврилук С.В. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи. *Основи пам'яткознавства*. К., 2012. С. 248–284.
35. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Нью-Йорк, 1987.
36. Герасимчук В.Є. З міжнародного досвіду: Закон про превентивну археологію (Франція). *Археометрія та охорона історико-культурної спадщини*. К., 1999. Вип. 3. С. 129-131
37. Жарких М.І. Бази даних в роботі польських пам'яткоохоронців. *Археометрія та охорона історико-культурної спадщини*. К., 2000. Вип. 4. С. 127-130
38. Жарких М.І. Нерухомі пам'ятки України: об'єктивний аналіз предметної області *Археометрія та охорона історико-культурної спадщини*. К., 1997 р. Вип. 1. С. 43-50
39. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження пам'яток історії та культури в Україні. *Українській історичний журнал*. 2003. № 3; 2004. № 2.
40. Денисенко Г. Проблеми охорони і збереження вітчизняної культурної спадщини в сучасному суспільстві *Краєзнавство*. – 2009. – Ч. 1–2. – С. 151–168.
41. Заремба С. Українське пам'яткознавство. Історія, теорія, сучасність. К., 1995.
42. Заремба С. Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. Історичний нарис. К., 1998.
43. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. Чернівці, 2011
44. Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры. К., 1990.
45. Історико-культурна спадщина України: проблема дослідження та збереження. К., 1998.
46. Історико-культурна спадщина України (XIX – початок ХХ ст.). Збірник документів і матеріалів. К., 1995.
47. Кот С.І. збереження пам'яток історії та культури в Українській РСР в роки Великої Вітчизняної війни. *Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР: Збірник матеріалів в 6-и частинах*. К., 1989. Ч. III.
48. Курило Т. Проблеми реалізації законодавства України про охорону культурної спадщини та деякі шляхи їх подолання. *Право України*. 2003. № 3. С. 125 – 127.
49. Нестуля О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні (доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії). Полтава, 1994.
50. Нестуля О. Охорона пам'яток історії та культури. 1926 – 1941 рр. *Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР: Збірник матеріалів в 6-и частинах*. К., 1989. Ч. 1.
51. Мельничук О.І. Міжнародно-правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини. К., 2008.
52. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яткоохоронне законодавство України. К., 2002.
53. Охрана памятников истории и культуры в России XVIII – начала XX вв./ Сборник документов. М., 1978.
54. Охорона культурної спадщини: Збірник міжнародних документів. К., 2002.

55. Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. К., 1994.
56. Правова охорона культурних цінностей. Україна в міжнародно-правових відносинах. К., 1997.
57. Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1760 . *Урядовий кур'єр*. 2002. 24 квітня. № 78.
58. Про державну службу з питань національної культурної спадщини: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 336. *Офіційний вісник України* від 29 березня 2006 р. 2006. № 11. С. 213.– Ст. 761.
59. Положення про польовий комітет, затверджене Вченою радою Інституту археології НАН України від 23 січня 2003 року. *Археологія*. 2004. № 2. С. 150 – 151.
60. Постанова Кабінету Міністрів України № 1760 від 27.12.2001 р. “Про затвердження порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до державного Реєстру нерухомих пам'яток України”. *Правова охорона культурної спадщини*. К., 2004. С. 203 – 206.
61. Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. К., 1994.
62. Прибега Л.В. Міжнародна охорона історико-культурної спадщини. *Праці Центру пам'яткознавства*. К., 1992. Вип. 1.
63. Прибега Л. Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS): 1965 – 2005 рр. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2005. № 2. С. 148–150.
64. Разгон А.М. Охрана исторических памятников в дореволюционной России (1861-1917) *История музейного дела в СССР Труды НИИ Музееведения*. М., 1957. Вып. 1. С. 37-72.
65. Савчук О.В. Збереження національної історико-культурної спадщини у контексті краєзнавчого руху кінця 50-х – початку 90-х рр. К., 1997.
66. Угода між Урядом України і Урядом США про охорону і збереження культурної спадщини. *Пам'ятки України*. 1994. Ч. 3 – 6.
67. Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн. 2: Правова охорона культурних цінностей.

доступу: <http://nbuv.gov.ua>

<http://www.history.org.ua>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проектної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	10	1	до 10
Робота на практичному занятті	10	5	до 50
Самостійна робота:			
Підготовка реферату	1	8	до 8
Підготовка презентації	1	7	до 7
Усього:			до 75